

Tukes-ohje 8/2015

**Sisäinen
pelastussuunnitelma**

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Sisältöalue Vaarallisia kemikaaleja sekä räjähteitä käsittelevien tai varastovien kohteiden sisäisen pelastussuunnitelman sisältö ja laatiminen
Kohderyhmät toiminnanharjoittajat ja valvontaviromaiset
Julkaistu 18.8.2015
Korvaa ohjeen (pvm, nro) Tukes-ohje K2-2014 (1.10.2014)

SISÄINEN PELASTUSSUUNNITELMA

1 Johdanto

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 28 §:n mukaan laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavien toiminnanharjoittajien on laadittava sisäinen pelastussuunnitelma. Sisäinen pelastussuunnitelma sisältää selvityksen tuotantolaitoksen alueella suoritettavista onnettomuuden torjuntaa koskevista toimenpiteistä.

Sisäinen pelastussuunnitelma tulee laatia kuullen tuotantolaitoksessa työskentelevää henkilökuntaa, mukaan lukien alueella työskentelevät pitkäaikaiset alihankkijat, ja ottaen huomioon alueen pelastustoimen järjestelyt.

Velvoite sisäisen pelastussuunnitelman laatimiseen perustuu Euroopan Unionin neuvoston direktiiviin 2012/18/EU (Seveso III -direktiivi). Velvoite koskee myös räjähteitä. Räjähteiden valmistusta tai varastointia harjoittavan tuotantolaitoksen, jonka velvoitteena on laatia toimintaperiaateasiakirja tai turvallisuus selvitys, tulee laatia sisäinen pelastussuunnitelma vaarallisten kemikaalien käsittelystä ja varastoinnista annetun valtioneuvoston asetuksen (685/2015) mukaisesti. Muiden räjähteiden valmistusta tai varastointia harjoittavien tuotantolaitosten osalta sisäisen pelastussuunnitelman vaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksessa räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta (819/2015).

Pelastusviranomainen laatii lisäksi osalle vaarallisten kemikaalien laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavia tuotantolaitoksia (turvallisuusselvityslaitoksille) ulkoisen pelastussuunnitelman toiminnanharjoittajan ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) toimittamien tietojen perusteella. Pelastusvi-

ranomaisen velvollisuudesta laatia ulkoinen pelastussuunnitelma säädetään erikseen pelastuslain (379/2011) 48 §:ssä.

2 Ohjeen sitovuus ja voimassaolo

Tukes antaa tämän ohjeen vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) ja vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (685/2015) nojalla. Ohje sisältää sisäistä pelastussuunnitelmaa koskevat asetuksen (685/2015) määräykset. Lisäksi ohjeessa on luettelo niistä asioista, joita sisäisessä pelastussuunnitelmassa tulisi olla (sisäisen pelastussuunnitelman sisältö). Tältä osin ohje ei ole sitova, mutta Tukes katsoo, että ohjeen mukainen sisäinen pelastussuunnitelma täyttää asetuksen (685/2015) 17 §:ssä ja liitteessä V säädetyt vaatimukset.

Tämä ohje on voimassa toistaiseksi ja korvaa 1.10.2014 annetun Tukes-ohjeen K2-2014.

3 Lisätietoja

Keskeiset muutokset ohjeeseen K2-2014 verrattuna

- Säädstausta on saatettu ajan tasalle.

Lisätietoja tästä ohjeesta saa Tukesin laitos- ja kaivosvalvontayksiköstä, puhelin 029 5052 000. Tämä ohje on tulostettavissa Tukesin verkkosivuilla www.tukes.fi.

Pääjohtaja

Kimmo Peltonen

Johtaja

Päivi Rantakoski

LIITE: Sisäinen pelastussuunnitelma

Liite Tukes-ohjeeseen 8/2015

SISÄINEN PELASTUSSUUNNITELMA

SISÄLLYSLUETTELO

1. Keitä sisäisen pelastussuunnitelman laatimisvelvoite koskee?
2. Sisältö
3. Sisäisen pelastussuunnitelman hyväksyttäminen ja päivitys
4. Harjoitukset

1. Keitä sisäisen pelastussuunnitelman laatimisvelvoite koskee?

Sisäisen pelastussuunnitelman laatimisvelvoite koskee:

- Tuotantolaitoksia, jotka harjoittavat vaarallisten kemikaalien laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia (mukaan lukien maakaasu ja neste-kaasu)
- Räjähdehtaita ja -varastoja, joissa on 10 000 kg tai enemmän vaarallisuusluokan 1.1 - 1.3 räjähteitä
- Räjähdehtaita ja -varastoja, joissa on 50 000 kg tai enemmän vaarallisuusluokan 1.4 räjähteitä

Muiden räjähdetehtaiden ja -varastojen, jotka eivät kuulu em. ryhmiin tulee tehdä sisäinen pelastussuunnitelma valtioneuvoston asetuksen räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta (819/2015) mukaisesti.

Jos tuotantolaitoksessa on sekä asetuksen (685/2015) tarkoittamia vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä, ne kaikki otetaan mukaan veloitteiden määräytymisiä laskettaessa.

2. Sisältö

Sisäisen pelastussuunnitelman sisällöstä on määrätty asetuksen (685/2015) 17 §:ssä ja asetuksen liitteessä V. Sisäinen pelastussuunnitelma on laadittava ottaen huomioon seuraavat tavoitteet:

- Onnettomuudet rajataan ja hallitaan niiden seurauksien minimoimiseksi sekä ihmisille, ympäristölle ja omaisuudelle aiheutuvien vahinkojen rajoittamiseksi.
- Toteutetaan tarvittavat toimenpiteet ihmisten ja ympäristön suojaamiseksi onnettomuuksien seurauksilta.
- Varaudutaan onnettomuuksien jälkien korjaamiseen ja ympäristön puhdistamiseen.

Seuraavassa on esitetty luettelomuodossa asiat, jotka Tukesin käsityksen mukaan tulisi sisällyttää hyvään sisäiseen pelastussuunnitelmaan. Pelastussuunnitelman laatimisessa tulee ottaa huomioon laitoksen koko ja toiminnasta aiheutuvat riskit. Kursiivilla kirjoitettu teksti on asetuksen (685/2015) liitteestä V "sisäisen pelastussuunnitelman sisältö". Minimivaatimus sisäisen pelastussuunnitelman sisällylle on, että asetuksen vaatimukset täyttyvät.

2.1. Kohteen yleistiedot

2.1.1 Toiminnanharjoittaja

Toiminnanharjoittajan nimi ja kohteen sijainti.

2.1.2 Yleiskuvaus toiminnasta

Selostus tuotantolaitoksen toiminnasta sekä

- luettelo vaarallisista kemikaaleista
- viittaus mahdolliseen tehtyyn vaaranarviointiin tai turvallisuusselvitykseen
- pelastuskalusto (paineilmalaitteet, suojarahat, kaasunaamarit)

2.1.3 Kohteen lay-out

Piirroksissa esitetään seuraavat asiat:

- kokoontumispaikka
- saapumisreitit pelastuslaitokselta

- pohjapiirustukset kerroksittain (henkilökunnan poistumistiet ja palokunnan hyökkäystiet, sähköpääkeskukset, jakokeskukset, varavoimalaitteet, hissit, muuntamot)
- ilmastoinnin hätäpysäytyspainikkeiden, konehuoneen ja ohjauslaitteiden sijainnit
- tontin viemäriverkostopiirustukset
- hälytysajoneuvojen toimintamahdollisuudet kohteen ympäristössä (portit, kääntöpaikat, palotiet)
- sammutusveden ottoapaikat.

2.2. Laitoksen sisäinen pelastusorganisaatio

Niiden henkilöiden nimet ja tehtävät, joilla on valtuudet käynnistää pelastustoimet ja jotka ovat vastuussa laitoksen sisäisistä toimista. Sen henkilön nimi ja tehtävät, joka vastaa yhteysistä ulkoisesta pelastussuunnitelmasta vastaaviin viranomaisiin.

Pelastusorganisaation kuvaukseen sisällytetään:

- johtoryhmän henkilöiden nimet, tehtäväkuvaus, yhteystiedot
- sen henkilön nimi ja tehtävät, joka vastaa yhteysistä ulkoisesta pelastussuunnitelmasta vastaaviin viranomaisiin
- organisaation eri ryhmät (esim. palontorjunta, kaasunsuojelu, ensiapu, jne.)
- kunkin ryhmän vastuuhenkilöiden nimet, tehtäväkuvaus ja yhteystiedot.

2.3. Hälytysjärjestelmät

Alueella oleviin ihmisiin kohdistuvien vaarojen rajoittamiseen tähtäävät toimet, mukaan lukien hälytysjärjestelmä ja ohjeet käyttäytymisestä hälytyksen sattuessa.

2.3.1 Paloilmoitinjärjestelmä

Selvitys laitoksen paloilmoitinjärjestelmästä (automaattiset paloilmalaitteet, paloilmalaitokset):

- ilmaisimien toimintaperiaatteet: savu, lämpö, muu
- paloilmalaitteiden sijainti
- paloilmalaitteiden sijainti kohteittain
- paloilmalaitteiden hoitajat
- hälytyspainikkeiden sijainnit
- hälytyksen ohjautumispaikka

2.3.2 Kaasunilmaisimet

- sijainti
- hälytyksen ohjautumispaikat

2.3.3 Toimenpideohjeet

- hätäilmoituksen tekeminen ja henkilökunnan hälyttäminen
- ohjeet käyttäytymisestä hälytyksen sattuessa

Ohjeissa on otettava huomioon oma henkilökunta, alueella olevat ulkopuoliset työntekijät ja vierailijat sekä tarvittaessa alueen muut yritykset.

2.3.4 Ulkoiset hälyttimet

Selvitys ulkoisista hälyttimistä ja niiden aiheuttamista toimenpiteistä. Asian tiedottaminen koko henkilökunnalle.

2.4. Sammutusjärjestelmät

Kuvaus toimista, joihin on ryhdyttävä tilanteen tai tapahtuman hallitsemiseksi ja sen seurauksien rajoittamiseksi, jokaisen ennakoitavissa olevan tilanteen tai tapahtuman osalta, joka voisi merkittävästi vaikuttaa suuronnettomuuden syntymiseen. Kuvauksessa on selostettava myös turvallisuuslaitteet ja käytettävissä olevat voimavarat.

2.4.1 Savunpoisto

Sisäisessä pelastussuunnitelmassa esitetään seuraavat asiat:

- eri tilojen savunpoistomahdollisuudet
- ulos johtavien käytävien savunpoisto
- savunpoistoluukkujen sijainti ja toimintaperiaate
- käsilaukaisulaitteen sijainti
- laitteen hoitaja

2.4.2 Automaattinen sammutusjärjestelmä

- sammutusjärjestelmän toimintaperiaate
- sammutuskeskuksen sijainti
- suojatut alueet
- sammutusjärjestelmän hoitajat

2.4.3 Kohdesuojaus

- automaattisesti toimivilla sammutusjärjestelmillä suojatut kohteet ja niiden sijainti sekä kohdesuojausjärjestelmien hoitajat
- käsin laukaistavien kohteiden ja laukaisupainikkeiden sijainti

2.4.4 Alkusammutuskalusto

- pohjapiirustuksiin merkittynä käsiammuttimien ja muiden alkusammuttimien tyyppi, määrä ja sijainti
- alkusammutuskaluston tarkastukset, huollot ja kokeilu
- vastuuhenkilöt

2.4.5 Toimenpideohjeet

Lyhyt kuvaus toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä neste- tai kaasuvuodon hallitsemiseksi ja seurausten rajoittamiseksi. Ohjeet toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä palon sammuttamiseksi ja rajoittamiseksi.

2.5. Tiedottaminen

Millä tavalla onnettomuuden sattuessa ilmoitetaan nopeasti ulkoisen pelastussuunnitelman aloittamisesta vastaaville viranomaisille, millaisia tietoja annetaan välittömästi ja miten yksityiskohtaisempia tietoja toimitetaan sitä mukaa kuin niitä saadaan.

Kuvattavia asioita

- onnettomuudesta ilmoittaminen ulkoisesta pelastussuunnitelmasta vastaaville viranomaisille
- tiedotusorganisaatio henkilönimiseen: vastuut, organisaation kokoontumisaikataulu, koollekutsuja, tiedottaminen ennen kuin tiedotusorganisaatio kokoontuu
- välittömästi annettavat tiedot, yksityiskohtaisempien tietojen toimittaminen
- yhteydenpito pelastusorganisaatioon tiedon saamiseksi
- organisaation purkaminen
- "vaara ohi" – tiedottaminen
- laitoksen mahdollinen tiedotusopas

2.6. Yhteydet kunnan pelastuspalvelutoimintaan

Millä tavalla alueen ulkopuolella tehtäviä pelastustoimia tuetaan?

2.6.1 Normaaliolot

- pelastuslaitoksen yhteystiedot
- pelastusviranomaisen toimintavalmius kohteessa (mahdolliset toimintaajat ja resurssit)
- yhteiset harjoitukset pelastusviranomaisen kanssa
- palotarkastukset

2.6.2 Onnettomuustilanteet

- laitoksen johtopaikka
- yhteystoiminta pelastusviranomaisen kanssa
- millä tavalla alueen ulkopuolella tehtäviä pelastustoimia tuetaan

2.7. Henkilökunnan koulutus

Millä tavalla henkilökuntaa koulutetaan tehtäviin, jotka heidän edellytetään suorittavan, ja tarpeen vaatiessa tämän toiminnan yhteensovittaminen ulkoisen pelastuspalvelun kanssa.

2.7.1 Toimenpiteet onnettomuus- ja vaaratilanteissa

- henkilökunnan koulutussuunnitelma
- henkilökunnan perehdyttäminen turvallisuusjärjestelyihin

Henkilökunnalle annettavan koulutuksen sisältö:

- hätäilmoituksen teko
- alkusammuttimien, sammutuslaitteiden sekä palohälyttimien sijainti ja niiden käyttö
- poistumistiet, kokoontumispaikat ja suojatilat
- suojautuminen ja toimenpiteet kaasuonnettomuuden sattuessa
- ensiaputoimenpiteiden opetus ja harjoittelu, vastuuhenkilö
- pelastuslaitoksen opastus kohteessa
- yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa

2.7.2 Harjoitukset

Selvitys siitä, miten usein ja minkä tyyppisiä harjoituksia laitoksella pidetään. kts. kohta 4.

2.8. Jälkien korjaus ja ympäristön puhdistus

Varautuminen onnettomuuden jälkien korjaamiseen ja ympäristön puhdistamiseen.

- Miten ympäristöviranomaisten kanssa on sovittu jälkien korjaamisesta?
- saastuneiden sammutusvesien kerääminen ja johtaminen, ympäristöön leviämisen estäminen
- saastuneiden maa-ainesten ja pilaantuneiden vesien poiskuljetus
- alueen raivaus (rakennusjätteet, laitteet, laitteistot)

2.9. Onnettomuuksien vaikutukset tuotantolaitoksen ulkopuolelle

Arvio onnettomuuksien tuotantolaitoksen ulkopuolelle aiheutuvista vaikutuksista.

- Onnettomuuden aiheuttama lämpösäteily- ja painevaikutus sekä kemikaalien aiheuttama terveys- ja ympäristövaara tuotantolaitoksen ulkopuolelle.
- Mahdolliset domino-vaikutukset eli tapahtumaketjut, joissa tuotantolaitoksessa sattuvan onnettomuuden seuraukset aiheuttavat uuden onnettomuuden lähellä olevassa tuotantolaitoksessa, johtaen *suuronnettomuuteen*.

Tarkempia periaatteita onnettomuusvaikutusten arvioimiseksi on esitetty Tukesin oppaassa "Tuotantolaitosten sijoittaminen". Oppaassa esitettyjen tyyppisten onnettomuustapausten arvioinnin lisäksi sisäisessä pelastussuunnitelmassa voidaan tarvittaessa esittää arvioita epätodennäköisempien suuronnettomuustilanteiden vaikutuksista pelastustoiminnan suunnittelemiseksi ja maksimivalmiuksien hahmottamiseksi.

3. Sisäisen pelastussuunnitelman hyväksyttäminen ja päivitys

Perustettavien tuotantolaitosten sisäinen pelastussuunnitelma on laadittava ja toimitettava Tukesiin riittävän ajoissa (noin 6 kuukautta) ennen toiminnan aloittamista.

Asetus (685/2015) edellyttää, että toiminnanharjoittaja tarkistaa sisäisen pelastussuunnitelman vähintään joka kolmas vuosi ja aina tarpeen vaatiessa korjaa ja ajanmukaistaa sen. Tukesin käsityksen mukaan suunnitelma on päivitettävä ainakin seuraavista syistä:

- toiminnassa ja pelastustoimien järjestelyissä on tapahtunut muutoksia
- tiedon lisääntyminen toimenpiteistä, jotka suuronnettomuuksien torjumisessa on toteutettava
- onnettomuus- tai vaaratilanteiden selvittelyssä on ilmennyt huomioonotettavia seikkoja

Päivitetty suunnitelma tulee toimittaa pelastusviranomaiselle.

4. Harjoitukset

Toiminnanharjoittajan tulee asetuksen (685/2015) mukaan laatia suunnitelma sisäistä pelastussuunnitelmaa koskevien harjoitusten järjestämiseksi. Harjoituksia tulee järjestää säännöllisesti pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi. Järjestetyistä harjoituksista laaditaan raportti, jossa kuvataan harjoituksen suunnittelu ja toteutus sekä havaitut puutteet ja kehityskohteet.

Pelastuslaissa (379/2011) ja sisäasianministeriön asetuksessa erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisesta pelastussuunnitelmasta (406/2011) säädetään veloitteesta järjestää suuronnettomuusharjoituksia yhteistoiminnassa turvallisuusselvityslaitosten ja pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten kesken vähintään kerran kolmessa vuodessa.

Samalla tehdasalueella toimivien, toiminnallisen kokonaisuuden muodostavien tai yhteisellä onnettomuusvaara-alueella sijaitsevien toiminnanharjoittajien tulee toimia yhteistoiminnassa onnettomuuksien torjumiseksi ja niiden leviämisen estämiseksi. Alueella olevien toiminnanharjoittajien tulee myös laatia yhteiset periaatteet yhteisten pelastusharjoitusten järjestämiselle ja pelastusharjoitusten yhteensovittamiselle. Yhteisten pelastusharjoitusten järjestämisessä tulee huomioida, että harjoitukset tukevat riittävästi kaikkien harjoituksiin osallistuneiden toiminnanharjoittajien sisäisen pelastussuunnitelman mukaista harjoittelua.